

Živnostenská škola pokračovací Dolní Bělá

1909 - 1943

Inventář

EL NAD č.: 334

AP č.: 197

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2009

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	7
III. Archivní charakteristika fondu	7
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	7
V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky	8

Přílohy:

Seznam pramenů a literatury	9
Seznam zkratk	10
Inventární seznam	11
Tiráž	15

I. Vývoj původce fondu

Počátky učňovského školství spadají do 2. pol. 18. století, kdy byly zřizovány nedělní nebo také opakovací školy, aby učni nezapomněli vědomosti nabyté v triviálních školách. Školní řád z roku 1774 nařizoval povinnou školní docházku do těchto škol. Vyučování v rozsahu 2 až 3 hodin týdně se omezovalo pouze na opakování učiva triviálních škol a probíhalo v neděli a ve svátek dopoledne nebo odpoledne. Až v polovině 19. století nastává rozvoj učňovského školství v podobě průmyslových škol pokračovacích, které byly vydržovány spolky, většími obcemi a subvencemi ze státních důchodů. Nařízení ministra duchovních záležitostí a vyučování ze dne 24. února 1883, č. 3674 stanovilo organizaci a zásady zřizování průmyslových škol pokračovacích. Řešilo jejich financování formou stálých státních subvencí a podporou ze strany země, obce, obchodní komory a zúčastněných živnostníků (živnostenská společenstva atd.). Nařízení dělilo tyto školy na dva typy, a sice průmyslové školy pokračovací a odborné školy pokračovací. Vymezilo i učební osnovy, na jejichž základě se učňům dostávalo dalšího teoretického i praktického vzdělání, které doplňovalo jejich výcvik získaný u zaměstnavatelů. Dozor a hospodářskou správu nad školou vykonával školní výbor složený ze starosty obce jako předsedy a z pěti členů zvolených, popř. jmenovaných od přispívajících činitelů.

V Dolní Bělé byla založena průmyslová škola pokračovací v roce 1908 (od roku 1911 živnostenská škola pokračovací) a chodili do ní učni všech živností. Zřízení vzdělávací instituce tohoto druhu v obci bylo opodstatněné, protože v roce 1900 pracovalo v obvodu školní obce 66 samostatných živnostníků, kteří zaměstnávali 36 učňů. Dalším důvodem byl rovněž fakt, že nejbližší školy stejného zaměření se nacházely až v Kralovicích (1883) a Manětíně (1897).

Za účelem založení průmyslové školy pokračovací byl 25. března 1908 utvořen výbor, v němž zasedli Emanuel Žaloudek, Jan Jindra, Karel Prachař, Jiří Lukeš, František Olejník, Josef Nový, Josef Telín, Josef Jindra a František Vetengl. Předsedou se stal starosta obce Emanuel Žaloudek a jednatelem řídící učitel obecné školy Jiří Lukeš. Výbor podal 5. srpna 1908 žádost ministerstvu kultu a vyučování o schválení školy a na vyzvání Živnostenského inspektorátu v Plzni (XI. inspekčního obvodu) se na schůzi konané dne 6. září 1908 usnesl zahájit výuku 1. října téhož roku.

Místní školní rada se schválením Okresní školní rady v Kralovicích přislíbila bezplatně poskytnout učebny v budově obecné školy a k tomu nechala zřídit zcela nové lavice do V. třídy. Okresní školní rada také povolila, aby učitelé místní obecné školy mohli vyučovat na pokračovací škole průmyslové. Obec Dolní Bělá se dne 24. května 1908 usnesla přispět škole pro první rok trvání 100 K (50 K na pomůcky a 50 K na opatření topiva). Dále obecní zastupitelstvo odsouhlasilo podporovat školu každý rok částkou 50 K. Živnostenské společenstvo v Dolní Bělé poskytlo na zařízení školy pro první rok 300 K a na další léta 35 K ročně. Spořitelní a záložní spolek v Dolní Bělé věnoval na vybavení 39 K a okresní výbor v Manětíně schválil stálý roční příspěvek 70 K. Obchodní a živnostenská komora v Plzni darovala pro první rok fungování školy 100 K a v následujících letech vyměřovala své každoroční příspěvky podle počtu tříd a učňů. Správou školy byl pověřen Jiří Lukeš.

Pedagogický sbor průmyslové školy pokračovací, která byla až do svého zániku organizována jako dvoutřídní, se v letech 1909-1914 příliš neměnil. V I. třídě učil Josef Mertl (měřičství a průmětnictví, kreslení měřičské a od ruky), Antonín Krofta (živnostenské písemnosti), Rudolf Zápal (živnostenské počty). Ve II. třídě vyučoval Jiří Lukeš (počty, písemnosti, účetnictví) společně s Rudolfem Zápalem (odborné rýsování a kreslení). Pouze ve školním roce 1912-1913 zde působil Jan Sýkora (počty a měřičství v I. třídě). V době první světové války byla škola pravděpodobně dočasně zrušena a vyučování začalo ve školním roce 1919-1920 otevřením prvního ročníku.

Po roce 1918 se objevují v pedagogickém sboru noví učitelé, např. Antonín Sušánka, Václav Široký, František Gruber, Václav Reiprich, Ladislav Vališ a další. Po válce se stal správcem školy Rudolf Zápal, který tuto funkci vykonával až do roku 1932. Někteří vyučující nepatřili k

pedagogickému sboru místní obecné školy, ale byli mistry svého oboru, např. František Gruber (zednictví) nebo Václav Reiprich (krejčovství).

Ve školním roce 1909-1910 školu navštěvovalo celkem 46 žáků, I. třídu 15 chlapců a 4 dívky a II. třídu 24 chlapců a 3 dívky. Podle živností se zapsalo 10 zedníků, 8 krejčích, 5 kovářů, 5 tesařů, 3 obuvníci, 2 mlynáři, 2 strojní zámečníci a po jednom koláři, obchodníkovi, pokrývači, řezníkovi, sedlákovi, sedláři, staviteli a strojníkovi. U třech žáků, resp. žákyň nebylo řemeslo uvedeno. Ve školním roce 1909-1910 se do dolnobělské průmyslové školy přihlásili i učni z Horní Bělé – Vrtba, Krašovic, Mrtníka, Nekmíře, Tlucné a Záluží.

Škola měla v letech 1909-1914 více než 40 žáků. Na počátku 20. let vzrostl tento počet téměř na dvojnásobek. Přibyli žáci ze Hvozda, Lhotky a Tatiné. Kromě nich se ve výkazech docházky a prospěchu objevili i žáci z Druztové, Horní Břízy a mnoha dalších vesnic, ale jejich zastoupení v Dolní Bělé bylo spíše výjimečné. Ve školním roce 1931-1932 však klesl počet učňů na 38 a od té doby až do jejího zániku nepřesáhl hranici 45 žáků.

Na počátku 40. let byla škola výnosem ministerstva školství a národní osvěty č. 29.500/41.II./1. z 18. března 1941 přejmenována na živnostenskou školu všeobecnou (název zpravidla užíván bez posledního slova všeobecná). V následujícím roce došlo opět k změně oficiálního názvu školy výnosem ministerstva školství č. 121.000-III z 9. listopadu 1942, kdy byl stanoven název učňovská škola (Učňovská škola v Dolní Bělé u Plzně/Berufsschule in Unter-Biela bei Pilsen).

Výkazy o docházce a prospěchu končí školním rokem 1942-1943. Nepodařilo se zjistit, zda škola ještě nějaký čas fungovala, nebo byla již toho roku zrušena.

Správci Živnostenské školy pokračovací v Dolní Bělé v letech 1908 - 1943

Jiří Lukeš	1908 - 1914
Rudolf Zápál	1919 - 1932
Antonín Boháč	1932 - 1935
František Gruber	1935 - 1941
Václav Široký	1941 - 1942
František Průcha	1942 - 1943

Učitelé Živnostenské školy pokračovací v Dolní Bělé v letech 1909 - 1914

Josef Mertl
Antonín Krofta
Rudolf Zápál
Jiří Lukeš
Jan Sýkora (pouze ve školním roce 1912 - 1913)

Učitelé Živnostenské školy pokračovací v Dolní Bělé v letech 1919 - 1943¹

Rudolf Zápál	1919 - 1932
Václav Široký	1919 – 1937, 1938 - 1942
Antonín Sušánka	1919 - 1926
František Gruber	1920 - 1943
Antonín Boháč	1924 - 1935
Václav Reiprich	1924 – 1925, 1933 - 1939, 1940 - 1942
Ladislav Vališ	1927 - 1928, 1932 - 1934
František Kubát	1928 - 1929
Josef Gruber	1930 - 1931, 1942 - 1943
Vítězslav Široký	1931 - 1935
Marie Čížková	1931 - 1932, 1933 - 1934
Marie Luftová	1933 - 1934
František Hromádka	1934 - 1938
František Průcha	1938 - 1943

¹ Ve výkazech ze školních let 1939 - 1940 až 1941 – 1942 chybí u některých, popř. u všech předmětů jména učitelů.

Počet žáků

Školní rok	Počet žáků
1909 - 1910	46
1910 - 1911	49
1911 - 1912	43
1912 - 1913	52
1913 - 1914	48
1919 - 1920	49 (otevřena pouze I. třída)
1920 - 1921	79
1921 - 1922	77
1922 - 1923	81
1923 - 1924	30 (výkaz II. třídy se nedochoval)
1924 - 1925	67
1925 - 1926	77
1926 - 1927	69
1927 - 1928	68
1928 - 1929	75
1929 - 1930	76
1930 - 1931	67
1931 - 1932	38
1932 - 1933	33
1933 - 1934	37
1934 - 1935	42
1935 - 1936	36
1936 - 1937	35
1937 - 1938	24 (výkaz II. třídy se nedochoval)
1938 - 1939	33
1939 - 1940	44
1940 - 1941	39
1941 - 1942	39
1942 - 1943	40

II. Vývoj a dějiny fondu

Archivní fond ŽŠP Dolní Bělá tvoří výkazy docházky a prospěchu ze školních let 1909-1943. Fond není úplný, chybí tři výkazy I. třídy ze školních let 1908-1909, 1923-1924 a 1937-1938. Nedochovaly se ani konferenční protokoly či seznamy žáků. Ve fondu se dále nenachází žádná písemná dokumentace z let 1914-1918, protože škola v době první světové války pravděpodobně přerušila svoji činnost a vyučování bylo opět zahájeno ve školním roce 1919-1920 otevřením prvního ročníku.

Písemný materiál ŽŠP Dolní Bělá byl do okresního archivu v Plasích delimitován z Městského archivu Plzeň 23. července 1965 společně s fondy živnostenských škol v Plasích, Všerubech a Městě Touškově (č. j. Arch-1042/65). Předávací seznam obsahuje pouze informaci o celkovém rozsahu archiválií všech tří původců, který činil 0,54 bm, bohužel zde nejsou uvedeny žádné konkrétní údaje o předchozím uložení písemností.

III. Archivní charakteristika fondu

Původcem archivního fondu Živnostenská škola pokračovací Dolní Bělá 1909-1943 je Průmyslová škola pokračovací v Dolní Bělé (1909-1911), Živnostenská škola pokračovací v Dolní Bělé (1911-1941), Živnostenská škola v Dolní Bělé (1941-1942) a Učňovská škola v Dolní Bělé (1942-1943). Protože byla vždy zachována přímá kontinuita a měnil se pouze název instituce, jsou archiválie pokládány za písemnosti jednoho původce. Fond byl označen názvem, který škola používala nejdéle za celou dobu své existence.

Při pořádání a inventarizaci fondu ŽŠP Dolní Bělá 1909-1943 bylo přihlédnuto k současným pravidlům pro zpracování archivního materiálu (Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. *SAP X*, 1960, č. 2, s. 215-310) a platné metodiky SOA v Plzni (*Vnitřní směrnice pro zpracování, posuzování, schvalování a evidenci archivních pomůcek v SOA v Plzni = Interní předpis č. 4/2006 ze dne 24. ledna 2006*).

Vzhledem k tomu, že archivní fond Živnostenská škola pokračovací Dolní Bělá 1909-1943 tvoří pouze výkazy docházky a prospěchu z let 1909-1943, spočívalo uspořádání fondu v chronologickém seřazení výkazů podle jednotlivých školních let. V rámci jednoho školního roku byly výkazy řazeny podle tříd vzestupně.

Archivní fond ŽŠP Dolní Bělá zpracovaly v roce 1984 Marie Vitoušová a Eva Kamenická a v roce 2000 fond zrevidovala a návrh prozatímního inventárního seznamu vypracovala Renáta Hithová.

Písemnosti jsou psané česky. Výjimku tvoří výkazy ze školního roku 1942-1943, které obsahují německo-české rubrikace i některé zápisy (např. u rodiště žáka se uváděl jak český, tak německý název). Archiválie byly zařazeny do II. kategorie. Konečný rozsah fondu je 0,14 bm. Vnitřní skartace nebyla ve fondu provedena. Některé písemnosti jsou mírně poškozené prachem. Restaurátorský ani konzervační zásah ale není nutný.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Archiválie Živnostenské školy pokračovací v Dolní Bělé lze využít při studiu dějin venkovského učňovského školství. Fond tvoří výkazy docházky a prospěchu, z nichž je možné získat základní informace o žákovi, jeho docházce a prospěchu, náboženském vyznání, učebním oboru až po původ a zaměstnání rodičů.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Na základě prozatímního inventárního seznamu Renáty Hithové fond uspořádala a úvod k inventáři napsala Kateřina Nová v září 2003. Dodatečné opravy v úvodu k inventáři provedla Zuzana Kliková v září 2008 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Čistopis pomůcky v březnu 2009 vyhotovila Zuzana Kliková.

V Plasích 13. března 2009

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Seznam pramenů a literatury

I. Seznam pramenů

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Okresní úřad Kralovice 1855-1945, Pokračovací školy 1889-1912, inv. č. 257, sign. 6/2, karton 12.

Věstník ministerstva školství a národní osvěty, XXVII., 1941, 37 (127), 18. 3.

Věstník ministerstva školství a národní osvěty, XXIV., 1942, 115 (389), 9. 11.

Věstník vládní u věcech škol obecných v království Českém, 1883, 3674, 24. 2.

Široký, V. *Pamětní kniha obce Dolní Bělá*. Fotokopie. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 2007.

II. Seznam literatury

Kuprin, N. M. *Vývoj školství a vzdělání v Československu*. Praha, 1981.

Zetek, F. J. *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1932.

Seznam zkratk

SAP	Sborník archivních prací
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
ŽŠP	Živnostenská škola pokračovací

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Výkaz docházky a prospěchu I.	1909 - 1910	K 1
2	Výkaz docházky a prospěchu II.	1909 - 1910	K 2
3	Výkaz docházky a prospěchu I.	1910 - 1911	K 3
4	Výkaz docházky a prospěchu II.	1910 - 1911	K 4
5	Výkaz docházky a prospěchu I.	1911 - 1912	K 5
6	Výkaz docházky a prospěchu II.	1911 - 1912	K 6
7	Výkaz docházky a prospěchu I.	1912 - 1913	K 7
8	Výkaz docházky a prospěchu II.	1912 - 1913	K 8
9	Výkaz docházky a prospěchu I.	1913 - 1914	K 9
10	Výkaz docházky a prospěchu II.	1913 - 1914	K 10
11	Výkaz docházky a prospěchu I.	1919 - 1920	K 11
12	Výkaz docházky a prospěchu I.	1920 - 1921	K 12
13	Výkaz docházky a prospěchu II.	1920 - 1921	K 13
14	Výkaz docházky a prospěchu I.	1921 - 1922	K 14
15	Výkaz docházky a prospěchu II.	1921 - 1922	K 15
16	Výkaz docházky a prospěchu I.	1922 - 1923	K 16
17	Výkaz docházky a prospěchu II.	1922 - 1923	K 17
18	Výkaz docházky a prospěchu II.	1923 - 1924	K 18
19	Výkaz docházky a prospěchu I.	1924 - 1925	K 19
20	Výkaz docházky a prospěchu II.	1924 - 1925	K 20
21	Výkaz docházky a prospěchu I.	1925 - 1926	K 21
22	Výkaz docházky a prospěchu II.	1925 - 1926	K 22

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
23	Výkaz docházky a prospěchu I.	1926 - 1927	K 23
24	Výkaz docházky a prospěchu II.	1926 - 1927	K 24
25	Výkaz docházky a prospěchu I.	1927 - 1928	K 25
26	Výkaz docházky a prospěchu II.	1927 - 1928	K 26
27	Výkaz docházky a prospěchu I.	1928 - 1929	K 27
28	Výkaz docházky a prospěchu II.	1928 - 1929	K 28
29	Výkaz docházky a prospěchu I.	1929 - 1930	K 29
30	Výkaz docházky a prospěchu II.	1929 - 1930	K 30
31	Výkaz docházky a prospěchu I.	1930 - 1931	K 31
32	Výkaz docházky a prospěchu II.	1930 - 1931	K 32
33	Výkaz docházky a prospěchu I.	1931 - 1932	K 33
34	Výkaz docházky a prospěchu II.	1931 - 1932	K 34
35	Výkaz docházky a prospěchu I.	1932 - 1933	K 35
36	Výkaz docházky a prospěchu II.	1932 - 1933	K 36
37	Výkaz docházky a prospěchu I.	1933 - 1934	K 37
38	Výkaz docházky a prospěchu II.	1933 - 1934	K 38
39	Výkaz docházky a prospěchu I.	1934 - 1935	K 39
40	Výkaz docházky a prospěchu II.	1934 - 1935	K 40
41	Výkaz docházky a prospěchu I.	1935 - 1936	K 41
42	Výkaz docházky a prospěchu II.	1935 - 1936	K 42

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
43	Výkaz docházky a prospěchu I.	1936 - 1937	K 43
44	Výkaz docházky a prospěchu II.	1936 - 1937	K 44
45	Výkaz docházky a prospěchu I.	1937 - 1938	K 45
46	Výkaz docházky a prospěchu I.	1938 - 1939	K 46
47	Výkaz docházky a prospěchu II.	1938 - 1939	K 47
48	Výkaz docházky a prospěchu I.	1939 - 1940	K 48
49	Výkaz docházky a prospěchu II.	1939 - 1940	K 49
50	Výkaz docházky a prospěchu I.	1940 - 1941	K 50
51	Výkaz docházky a prospěchu II.	1940 - 1941	K 51
52	Výkaz docházky a prospěchu I.	1941 - 1942	K 52
53	Výkaz docházky a prospěchu II.	1941 - 1942	K 53
54	Výkaz docházky a prospěchu I.	1942 - 1943	K 54
55	Výkaz docházky a prospěchu II.	1942 - 1943	K 55

Název archivní pomůcky:	Živnostenská škola pokračovací Dolní Bělá
Časový rozsah:	1909 - 1943
Počet evidenčních jednotek:	55 (55 úředních knih)
Počet inventárních jednotek:	55
Rozsah v bm:	0,14 bm (úřední knihy – 0,14 bm)
Stav ke dni:	13. 3. 2009
Zpracovatel archivního fondu:	Kateřina Nová
Zpracovatelé archivní pomůcky:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Počet stran:	15
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková
	dne 13. 3. 2009 – č. j. SOAP/060-143/2009